

Kleine Burgemeesters op drift

In de winter van 2011/12 konden we genieten van een ongekende influx van Kleine Burgemeesters. Tot afgelopen seizoen bleef het jaarlijkse aantal beperkt tot maximaal 20 exemplaren en veel eenmalige meldingen.

Halverwege februari 2012 lag het aantal al drie maal hoger en bleven sommige vogels lange tijd aanwezig. Om inzicht te krijgen in de influx en een vergelijking met eerdere winters mogelijk te maken, zijn de databases van Waarneming.nl, Dutch Birding, de Atlas van de Nederlandse Vogels (SOVON 1987), de watervogeltellingen en het Bijzondere Soorten Project niet-broedvogels (BSP) samengevoegd.

Verloop van de influx

Het begon allemaal erg rustig, met waarnemingen op 3 september en 4 november van een adult op het strand van Texel. Hoewel we er in de laatste jaren aan gewend raakten dat er vanaf begin november Kleine Burgemeesters aanwezig zijn, kwamen ze nu pas vanaf half december binnen (figuur 1).

In de eerste helft van januari nam het aantal snel toe tot 20 ex. in het weekend van 14/15 januari. Hiervan werden er 12 geteld tijdens de midwintertelling, die dat weekend plaatsvond. Pas zeven keer eerder was er een Kleine Burgemeester gezien tijdens de voorgaande 44 midwintertellingen, nu werden er alleen al 4 in de Eemshaven geteld. Zoals gebruikelijk waren de meeste vogels aanwezig langs de Noordzeekust, met maximaal 5 langs de Hondsbossche Zeewering op 24 januari (2 eerstejaars, 2 tweedejaars, 1 derdejaars). Op zes plaatsen werden duo's tezamen gezien, wat volgens de archieven pas vijf keer eerder voorkwam.

Gaandeweg werden er ook meer in het binnenland gezien: in Groningen (8 januari, 15 februari), Hoogezand Gr (7-12 februari), Drachten (22-23 januari), Leeuwarden (24 januari - 9 februari), Beilen Dr (15 januari), Wijster Dr (25 januari), Lelystad Fl (8 januari), Urk Fl (2 vanaf 28 januari), Almere Fl (11 februari) en Rotterdam (11-15 februari) (figuur 2).

Omvang en herkomst

Vanaf begin januari werden er tientallen en later honderden Kleine Burgemeesters op de Faeröer gezien. Veel van deze vogels verkeerden in slechte conditie, wellicht een gevolg van extreme voedselschaarste in de reguliere Groenlandse overwinteringsgebieden. Ook in de ons omringende landen bleven de Kleine Burgemeesters niet onopgemerkt. In Groot-Brittannië waren de aantallen vijf keer hoger dan normaal. In Noorwegen werden in januari 263 waarnemingen doorgegeven, tegen de gebruikelijke 10-20 in voorgaande jaren, en in Zweden waren dit er 35 tegen een enkele in andere winters. In Denemarken waren

er 550 meldingen tegen gewoonlijk 80 en in Duitsland 24 ex. tegen 2 normaal. In Spanje werden 8 vogels gevonden in januari (en ook 8 in eerste helft februari) tegen gemiddeld 3,2 in de voorgaande 10 januari-maanden.

Kleine Burgemeesters broeden in Groenland en Noordoost Canada, vermoedelijk komen de West-Europese vogels dus uit Groenland. In verschillende landen zijn echter ook Kumliens Meeuwen gezien (in de Faeröer zo'n 7%, in Denemarken de eerste twee waarnemingen ooit en in België de tweede ooit). Dit is een donkere ondersoort die alleen in Canada broedt. Dit suggereert dat de vogels (deels) van verder weg kwamen.

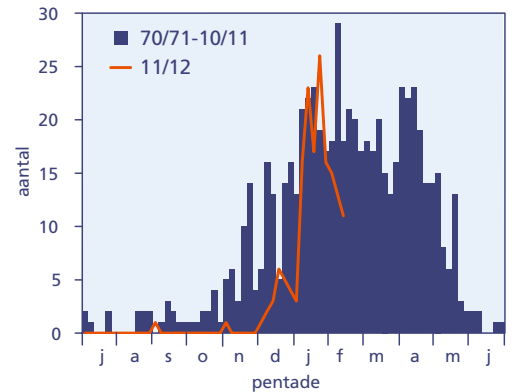
Aantal en leeftijd

Het totaal aantal Kleine Burgemeesters in Nederland in 2011/12 staat op minimaal 50 (figuur 3; maximum aantal vogels per locatie per seizoen gesommeerd). Een nadere analyse van de gegevens van het seizoen 2011/12 waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van de vogels geeft een minimum van 72 vogels. Daar valt wel bij op te merken dat het vrijwel onmogelijk is om dubbel-tellingen uit te sluiten en het op leeftijd brengen ook niet altijd eenvoudig is. Het aantal Grote Burgemeesters ligt iets boven het niveau van voorgaande jaren, maar het seizoen duurt nog een paar maanden al nemen de aantallen normaliter snel af na de piek in januari-februari.

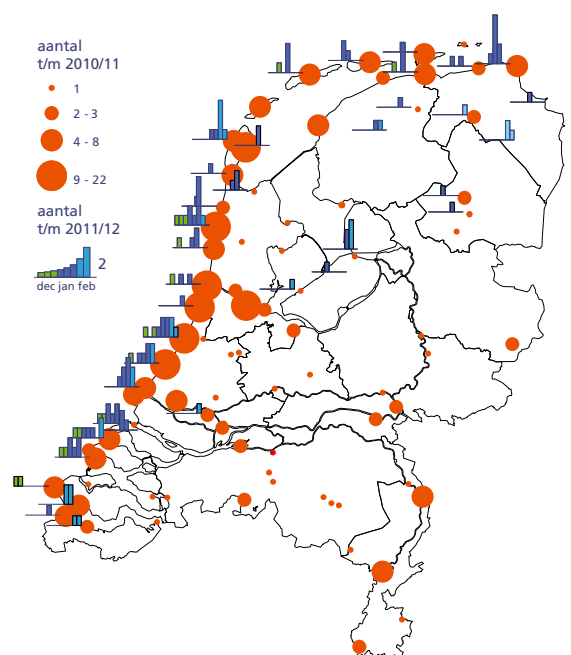
De leeftijdsverdeling van de Kleine Burgemeesters was anders dan in de afgelopen jaren. Het ging de afgelopen maanden om slechts 32% eerstejaars vogels, tegen 60% in het verleden. Het verschil wordt netjes verdeeld over de ouderejaars, deze liggen alle 10% hoger: tweedejaars 32% tegen 23%, derdejaars 16% tegen 6% en adult 21% tegen 11%.

Uniek voor Nederland

De afgelopen maanden was het soms mogelijk beide Burgemeesters op één plek te zien en zelfs te fotograferen. Ook een foto van een tweetal adulte Kleine Burgemeesters samen is

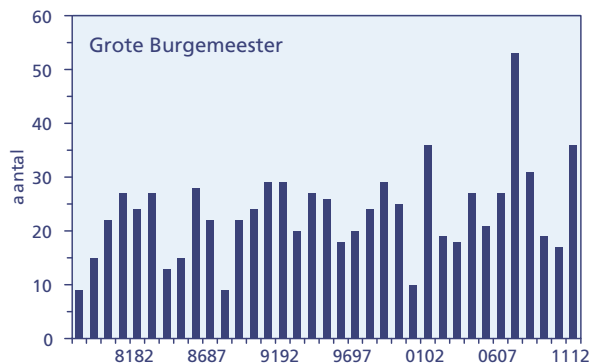
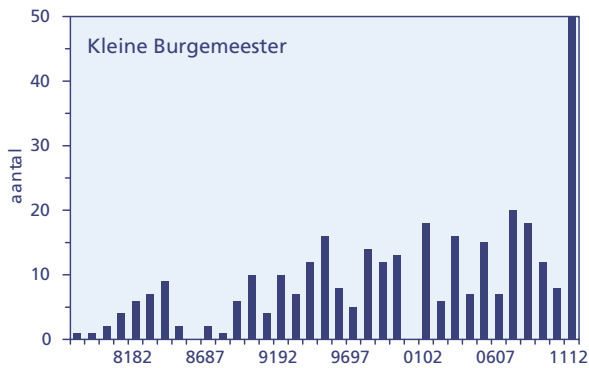

Figuur 1. Kleine Burgemeester, seizoenspatroon in 1970/71-2010/11 en 2011/12 (bijgewerkt tot 15 februari 2012; aantal gevallen per vijfdaagse periode).

Figuur 2. Kleine Burgemeester, cumulatieve verspreiding in 1970/71-2010/11 (som van de seizoensmaxima per locatie) en lokaal aantalsverloop in 2011/12 (bijgewerkt tot 15 februari 2012).

Kleine Burgemeester, 31 januari 2012,
Hoek van Holland. Foto: Harvey van Diek

Figuur 3. Trend van Kleine Burgemeester en Grote Burgemeester, aantal vogels per seizoen –(1977/78 – 2011/12, bijgewerkt tot 15 februari 2012).

voor ons land uniek (20 januari, Eemshaven). Fanatieke meeuwenliefhebbers lukte het om in enkele weken tijd of zelfs op één dag (24 januari) Kleine Burgemeesters te zien in alle vier de leeftijdsleden!

Bronnen

Het verloop van de influx in andere landen is onderzocht door gebruik te maken van de internetsites birdingfaro.es.wordpress.com/page/4/; bto.org/volunteer-surveys/birdtrack/; artportalen.se/fennoscandia_birds.asp; dofbasen.dk; club300.de; rarebirdspain.net.

Voor meer informatie over Kleine (en Grote) Burgemeesters in ons land zie SOVON-Nieuws 2004-4 (E. van Winden. De gekozen Grote of Kleine Burgemeester: too close to call http://sovon.nl/Archief/BSP_Burgemeesters.pdf).

Henk Castelijns Vrijwilliger van het jaar 2011

Er zijn heel wat vogelaars die in aanmerking komen voor de titel 'SOVON-Vrijwilliger van het Jaar'. Toch had de jury, bestaande uit vertegenwoordigers van de Ledenraad en het Bestuur, weinig moeite om tot een unaniem besluit te komen.

Het werd Henk Castelijns, iemand die al eens opdook in dit blad, en wel in de rubriek met de veelzeggende naam 'Toppers' (SOVON-Nieuws 2000, nr. 4: 7-8). Hij woont vanaf 1977 in Zeeuws-Vlaanderen en werd daar een echte spin in het vogelweb. Zo was hij bestuurslid van Stichting het Zeeuwse Landschap en betrokken bij de oprichting van Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluut en de Roofvogelwerkgroep Zeeland. Hij wist talloze vrijwilligers enthousiast te krijgen voor systematisch onderzoek, van watervogeltellingen tot broedvogelinventarisaties of ringen. Liefst op de manier die hijzelf preferereert: hard werken, niet te veel zwammen, en een goed glas na afloop.

Henk is op vogelgebied van vele markten thuis, maar heeft een speciale band met het Verdronken land van Saeftinge en roofvogels. Saeftinghe is een lastig gebied om te inventariseren: groot, weinig toegankelijk en met een enorm getijverschil. Toch zette hij met zijn telploeg dit gebied door jarenlang onderzoek op de kaart als een van de belangrijkste wet-

Oproep

Ook in 2012 zal weer een SOVON-Vrijwilliger van het jaar in het zonnetje worden gezet. Kent u iemand die zich buitengewoon verdienstelijk maakt, meld hem dan aan! Omschrijf waarom hij of zij in aanmerking zou komen voor deze eervolle titel en stuur dit naar de contactpersoon op kantoor (Carolyn.Vermanen@sovon.nl). De jury maakt op de Landelijke Dag van 2012 de naam bekend.

lands binnen Europa. Van de kiekendieven werd in het bijzonder de Bruine Kiekendief intensief gevolgd, in zomer en winter, op de broedplaats én de overwinteringsplek. Mede door zijn inzet werd de Bruine Kiekendief de 'Vogel van het jaar 2011'. Dat Henk ook nog eens veel en uitstekend publiceert over allerlei vormen van onderzoek, is een verdienste op zich.

Bij het onderzoek van Henk wordt iedereen betrokken; de beginnende vrijwilliger, de Vlaamse burens, maar ook landeigenaren in zijn regio. En dat is niet de makkelijkste regio voor een vogelonderzoeker. Borden met de kreet: "De Groene Leugen regeert" zijn niet ongebruikelijk in het Zeeuws-Vlaamse landschap. We hopen dat de prijs een extra stimulans zal zijn om zulke tegenwind te negeren, en door te gaan met het vele goede werk.